

країн.

Слід також погодитися із думкою М.В. Палія щодо надання можливості засудженому самому обирати вид пробаційної програми.⁴¹⁹ Тобто особі має бути роз'яснено її обов'язок пройти певну пробаційну програму як умову її звільнення та роз'яснено зміст кожної програми і заходів її реалізації та надано реальну можливість самому обрати конкретну програму, яка призначається судом у вирок. Проте у зв'язку з тим, що законодавством не передбачено визначення судом виду пробаційної програми, у вироків вид пробаційної програми не вказується. Вид пробаційної програми визначається працівником уповноваженого органу з питань пробації, відповідно до виявлених факторів ризику за результатами оцінки вчинення повторного кримінального правопорушення. За таких умов думка суб'єкта пробації щодо визначення йому пробаційної програми взагалі не враховується. Звичайно, якщо законодавчо буде встановлено можливість розроблення та реалізації альтернативних недержавних пробаційних програм, то обов'язок визначення конкретного виду пробаційної програми має бути покладено саме на суд.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

*Ніколенко Людмила Миколаївна,
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри юридичних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України*

На сучасному етапі реформування судової системи виникає питання ефективності діяльності господарських судів. Для оцінки діяльності господарських судів можна використовувати різні критерії або показники, але

⁴¹⁹ Палій М. В. Пробація та капеланство як нові перспективи взаємодії державних та релігійних інститутів у протидії злочинності в Україні. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 363.

незалежно від їх кількості, всі вони повинні бути спрямовані для досягнення однієї мети, а саме ефективного захисту.

Господарський процесуальний кодекс України у статті 2 зазначає, що метою господарського судочинства є ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави.

Щодо тлумачення слова «ефективний», то великий тлумачний словник сучасної української мови визначає як який, що приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект⁴²⁰.

В теорії права ефективність досліджували, як ефективність правосуддя, ефективність судової діяльності, ефективність судочинства, ефективність судової системи. Крім того, ефективність виміряли за допомогою різних показників. Наприклад, І. Петрухін і Т. Морщакова пропонували оцінювати ефективність суду в залежності від кількості судових помилок⁴²¹.

В. Сирих визначає загальні критерії оцінювання ефективності правосуддя: 1) рівень підготовки справ до судового слухання; 2) законність та обґрунтованість судових рішень; 3) причини судових помилок; 4) додержання процесуальних прав учасників судового процесу; 5) правильність відшкодування судових витрат; 6) дотримання процесуальних строків і причини їх порушення; 7) рівень і своєчасність виконання судових рішень; 8) загальна кількість судових справ⁴²².

С. Демченко наголошує, що ефективність господарського судочинства вимірюється за доступністю, справедливістю, неупередженістю, об'єктивністю

⁴²⁰ Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728_3

⁴²¹ Петрухін І.Л. Теоретические основы эффективности правосудия: [науч. издание] / И.Л. Петрухин, Г.П. Батуров, Т.Г. Морщкова. М.: Наука, 1979. 372 с.

⁴²² Сырых В.М. Методы измерения при обобщении судебной практики. *Труды Всесоюз. науч.-исслед. ин-та сов. законодательства*. Вып. 2. М., 1975. С. 60–65.

й законністю правосуддя, оптимальністю строків прийняття остаточного (в конкретній судовій інстанції) судового рішення у справі⁴²³.

Судовій діяльності притаманні певні кількісні показники: загальна кількість судів, кількість завершених судових справ тощо. Якісні показники судової діяльності включають такі показники, як: стиль роботи органу, система контролю за його діяльністю, ступінь професійного ризику, межі відповідальності співробітників правоохоронних органів і суддів, потенційно конфліктний характер їхньої діяльності тощо. Захоплення кількісними показниками може зумовити погіршення стилю роботи, понизити рівень її контролю, врешті-решт, втрату довіри конкретних людей, що звертаються за захистом. Тому в літературі обґрунтовується доцільність використання як кількісних, так і якісних показників у сукупності⁴²⁴.

З цим слід погодитися, тим паче, що на їх використанні у сукупності зазначає й міжнародна практика. Тобто кількісні показники допомагають встановити результативність досягнення мети діяльності господарських судів, в свою чергу, якісні показники визначають шляхи досягнення ефективності такої діяльності.

Деякі дослідники зазначають, що ефективність слід розглядати як результативність управлінської діяльності, показник, що характеризується співвідношенням витрат на здійснення управлінських функцій і результатів діяльності організації⁴²⁵.

Якщо проаналізувати зміни, що здійснилися в системі господарських судів, застосування нових форм та засобів розгляду господарських справ, то можливо зробити висновок, що впровадження електронного правосуддя, введення прозорого та своєчасного документообігу, створення на офіційних сайтах «громадських приймалень» для звернення громадян, створення та

⁴²³ Демченко С. Складники ефективності господарського судочинства. *Вісник Академії управління МВС України*. 2010. № 2(14). С. 21–27.

⁴²⁴ Кузьмишин В.М. Ініціативи Вінницького апеляційного адміністративного суду задля зміцнення авторитету судової гілки влади. *Вісник Вищої Ради юстиції*. 2012. № 2(10). С. 7–15.

⁴²⁵ Войлісовська В. Моделі ефективності діяльності. Досвід Вінницького апеляційного адміністративного суду. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2015/september/issue-9/article-11563.html>.

функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень, запровадження єдиної форми звернень до суду, поширення позасудового порядку врегулювання конфліктів, розвиток інституту посередництва та медіації, все це сприяє розвитку ефективності в діяльності господарських судів.

В той же час на ефективність впливають різні показники, у тому числі такий показник як доступність до правосуддя. Слід зазначити, що в умовах воєнного конфлікту не завжди громадяни та інші особи, особливо ті, що мешкають на окупованій території, мають можливість звернутися до суду. Господарські суди Донецької та Луганської області розташовані в інших областях, тому існують територіальні незручності щодо звернення до суду, відвідування засідань, надання доказів тощо. Але у той же час, законодавство передбачає можливості «згладити» такі незручності впровадженням електронного документообігу, проведення судових засідань в режимі відеоконференцій.

Ефективність як мета діяльності господарських судів полягає в першу чергу у тому, що на підставі справедливого, відкритого, здійсненого протягом розумного строку незалежним, безстороннім і встановленим законом судом розглянути спір та поновити порушені, невизнані або оспорювані прав і законні інтереси фізичних та юридичних осіб, держави.

ДОСТУПНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

*Олійник Уляна Миколаївна,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права*

Гендерна рівність є однією з найважливіших гарантій реалізації прав людини, оскільки відіграє ключову роль у питаннях забезпечення миру і злагоди в суспільстві та повноцінної реалізації людського потенціалу на основі